

1

Wstęp

Zaburzenie osobowości jako jednostka kliniczna od zawsze stanowi ogromne wyzwanie dla twórców wielu koncepcji osobowości i różnych przejawów jej psychopatologii. Przez ostatnie dziesięć lat od wydania pracy pt. *Psychologia zaburzeń osobowości* pod redakcją Lidii Cierpiałkowskiej zaszły spore zmiany w rozumieniu istoty i uwarunkowań zaburzeń osobowości w modelach medycznych i paradygmatach psychologicznych. Dużo wydarzyło się zarówno pod względem teoretycznym, jak i empirycznym w tym obszarze. Zaburzenia osobowości to obecnie nie tylko konstrukt teoretyczny. Jest on bowiem wsparty wynikami wielu badań, których celem było i jest weryfikowanie założeń koncepcji psychoanalitycznych, poznawczo-behawioralnych czy humanistycznych. Badania te prowadzone są w ramach różnych modeli zaburzeń osobowości: kategoryalnych, dymensjonalnych czy opartych na prototypach.

Szczególnie ważna z praktycznego oraz empirycznego punktu widzenia jest naszym zdaniem perspektywa takiej diagnozy klinicznej, która wykraczałaby poza opis zaburzeń osobowości i dawała spójne wyjaśnienie mechanizmów nabywania i kształtowania się struktur psychicznych oraz interakcji czynników psychicznych z biologicznymi i społeczno-kulturowymi w zaburzeniach osobowości. Z tego powodu w niniejszej monografii poza modelami medycznymi i psychologii różnic indywidualnych, Czytelnik znajdzie propozycje konceptualizacji zaburzeń osobowości w modelach psychologicznych, wywodzących się z paradygmatu psychodynamicznego, poznawczego i integracyjnego. Ponadto poszczególne zaburzenia osobowości zostały zaprezentowane w osobnych, podobnie skonstruowanych rozdziałach. Każdy rozdział zawiera kryteria diagnozy opisowej, różnicowej (z uwzględnieniem wprowadzonej w bieżącym roku nowej wersji podręcznika klasyfikacji zaburzeń psychicznych DSM-V), przypadek kliniczny, a także najważniejsze teoretyczne koncepcje wyjaśniające genezę i mechanizm utrzymywania się danego typu zaburzenia osobowości. Dodatkowo

w osobnych rozdziałach omówiono ważne problemy diagnostyczne dotyczące zaburzeń osobowości w okresie dojrzewania, związków zaburzeń seksualnych z zaburzeniami osobowości oraz znaczenie perspektywy społeczno-kulturowej.

W pracy diagnostycznej i terapeutycznej klinicyści, zwłaszcza terapeuci, psychologowie i psychiatrzy stosunkowo często mają do czynienia z pacjentami z zaburzeniem osobowości. Jest to zaburzenie, które charakteryzuje się największym rozpowszechnieniem zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. Diagnostowane jest jako odrębna jednostka kliniczna, chociaż bardzo często współwystępuje z innymi zaburzeniami psychicznymi, takimi jak: schizofrenia, zespoły urojeniowe, zaburzenia afektywne czy uzależnienie od środków psychoaktywnych. Ponieważ zaburzenia osobowości rozwijają się już w dzieciństwie i nabierają wyraźniejszego obrazu klinicznego w adolescencji, dlatego w wielu badaniach pokazuje się ich związki z innymi zaburzeniami psychicznymi. Na przykład uzależnienie od alkoholu często rozwija się na podłożu antyspołecznego czy *borderline* zaburzenia osobowości, zaburzenia afektywne mają u podstaw osobowość zależną, masochistyczną czy narcystyczną, natomiast niektóre postaci schizofrenii współwystępują ze schizotypowym zaburzeniem osobowości. Nakładanie się i przenikanie symptomów różnych zaburzeń psychicznych powoduje, że postępowanie diagnostyczne i terapeutyczne jest szczególnie trudne, zwłaszcza gdy opiera się ona na kryteriach systemów klasyfikacyjnych DSM-IV R czy ICD-10. Biorąc pod uwagę trudności w trafnym diagnozowaniu zaburzeń osobowości oraz znaczenia takiej diagnozy dla prowadzenia adekwatnego postępowania terapeutycznego, autorzy monografii prezentują współczesne osiągnięcia medycyny i psychologii w tym obszarze. Monografia jest skierowana nie tylko do klinicystów i terapeutów, ale także innych specjalistów zajmujących się funkcjonowaniem człowieka w różnych okresach życia. Szczególnie przydatna wydaje się dla studentów psychologii, medycyny czy pedagogiki, gdyż obok prezentacji modeli wyjaśniających psychopatologię osobowości, zawiera także opisy przypadków konkretnych typów zaburzeń osobowości.

Lidia Cierpiałkowska

Emilia Soroko